

KAN SKULDVAARDIGHEID HELP OM WELVAART SKEP?

DEUR

DR PHILIP THEUNISSEN

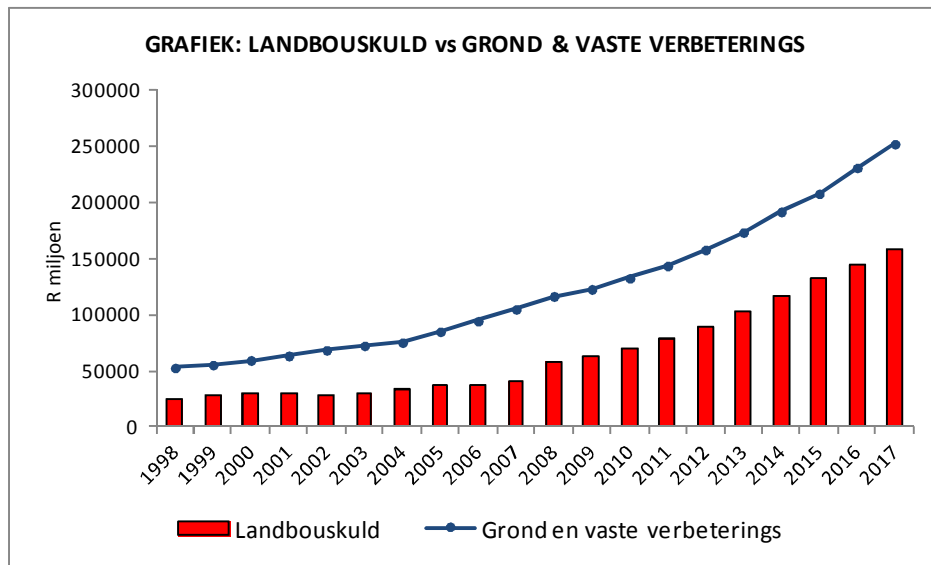
Tydens die Amerikaanse presidentsverkiesing van 2016 het Donald Trump sy vermoë om welvaart te skep as die grondslag van sy veldtog gebruik. Hy het aan sy ondersteuners gesê: *"I am really rich and I've always been good at making money"*. Toe die media sy selfverklaarde netto waarde van \$10 miljard in twyfel trek en aanvoer dat dit selfs so min as \$3 miljard kan wees nadat sy skuld afgetrek is, het hy gespog: *"I've done great with debt, I understand debt better than probably anybody,"* en bygevoeg dat sy vaardigheid om hope skuld te kan bestuur van hom die ideale president sal maak om Amerika se sluimerende skuldkrisis te kan hanteer.

Skuld

Skuld is 'n belangrike bron van finansiering vir investering en dit geld ook vir voortdurende uitbreidings, verbeterings en tegnologiese vooruitgang in landbou. Skuld is gewoonlik nie 'n probleem indien die boerdery se solvabiliteit goed is nie maar omdat die waarde van grond die afgelope 15 jaar met baie meer as die inflasiekoers bly styg het, het boerdery se solvabiliteit kunsmatig ook skerp toeneem en die ruimte op die balansstaat geskep om van meer skuld gebruik te maak.

Volgens die grafiek het Suid-Afrika se landbouskuld die afgelope 20 jaar van R24 miljard tot R158 miljard toeneem terwyl die waarde van Grond en Vaste verbeterings terselfdertyd van R53 miljard tot R252 miljard toeneem het. Die landbouskuld het teen 'n saamgestelde koers van 10% per jaar gegroei terwyl die Grond en Vaste verbeterings se waarde teen 'n saamgestelde koers van 8% gestyg het. Klaarblyklik is daar boere wat ook soos Trump meen hulle het die vaardigheid om skuld te kan bestuur om sodoende ryk te kan word. Dit het ongelukkig daartoe gelei dat verskeie groot boerderye in 2018 as gevolg van te veel skuld uitverkoop moes word.

Bron: Abstract of Agricultural Statistics, 2018

Terwyl grondpryse bly styg het, het boere se solvabiliteit bly verbeter en het hulle outomaties die ovaardigheidö bekom om ohopeö skuld te kan bestuur. Solank die groei in Netto waarde hoër is as die rente wat op ñ lening betaal word, is die boer besig is om vir homself welvaart met iemand anders se geld te skep. Dit was bloot die risikoverdraagsaamheid wat gemaak het dat sekere boere tot ñ groter mate en ander tot ñ mindere mate van skuld gebruik gemaak het.

Die huidige droë siklus waarin groot dele van Suid-Afrika homself bevind en wat in sekere gebiede al vyf jaar lank duur, het egter tweeledig ñ demper op grondpryse geplaas: eerstens is daar ñ kleiner vraag na grond en tweedens is daar nie genoeg inkomste om die skuld mee te delg nie. Daarmee saam het die politieke denkrigting van grondonteiening sonder vergoeding ook ñ negatiewe impak op grondpryse gehad. Dit het boere dus daarvan ontnem om die stygende grondpryse te gebruik om hulle solvabiliteit mee te verbeter en daarom moet hulle nou op hul operasionele vermoë staatmaak om welvaart te skep.

Saamgesteld

Albert Einstein word aangehaal dat hy eens gesê het saamgestelde rente is die agtste wonder van die wêreld. Hy het na bewering bygevoeg dat dié wat dit verstaan dit verdien terwyl dié wat dit nie verstaan nie, dit betaal. Sy verduideliking is dat hierdie vermenigvuldiging die proses is waardeur ñ bate se kapitaalgroei én rentabiliteit telkens herbelê word om nogmaals addisionele inkomste op te lewer. Hierdie groei, wat deur middel van ñ eksponensiële funksie bereken word, verskil dus van ñ reglynige verdienste, waar slegs die aanvanklike waarde van die bate ñ inkomste oplewer. Saamgestelde rente reflekteer dan ook die tydwaarde van inkomste oor ñ gegewe periode.

Volgens Einstein is die beginsel van saamgestelde rente ongelukkig op beide bates én laste van toepassing. Terwyl die vermenigvuldiging ñ bate se waarde eksponensieel sal laat toeneem, sal dit ook beteken dat rente op die onbetaalde gedeelte die skuld eksponensieel sal laat toeneem.

Die effek van saamgestelde rente, hetsy positief óf negatief, versterk ook namate die frekwensie van die vermenigvuldiging toeneem. By die akkumulاسie van welvaart is vyf jaar se saamgestelde groei dus beter as twee jaar sϑn en tien jaar sϑn weer beter as vyf jaar terwyl twintig jaar se saamgestelde inkomste van boerderybates dus aansienlik baie welvaart gaan skep, mits dit verdien word en nie betaal word nie.

Die beginsel van saamgestelde rente kan aan die hand van COMPUTUS se deelnemende groep boere in die Oos-Vrystaat geillustreer word. Die resultate van die afgelope twintig jaar van die boere wat met hulle eie operasionele inkomste welvaart skep word teenoor diϑ getoon wat geleende kapitaal gebruik om welvaart mee te skep. Let wel: laasgenoemde is nie noodwendig in finansiϑle moeilikheid nie maar is juis die tipiese boer wat deur die banke as kredietwaardig geag sal word.

TABEL: BOERE MET EIE KAPITAAL VS BOERE MET GELEENDE KAPITAAL

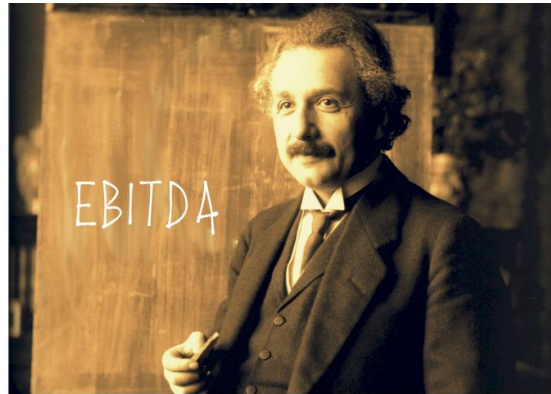
	Boer met eie kapitaal	Boer met geleende kapitaal
Solvabiliteit	94%	62%
Gemiddelde hektare	2121	5822
Gemiddelde GVE	437	693
Groei in totale ha	2%	4%
Groei in totale GVE	3%	2%
EBITDA/ha	R 645	R 589
Rentabiliteit (Ro)	9%	3%
Rente betaal/ha	R 97	R 465
Rente/EBITDA	15%	79%
Groei in rente betaal	7%	17%
Groei in EBITDA	10%	-160%
Groei in Netto waarde	14%	21%
Reϑle groei in Netto waarde	10%	-107%
Groei in Totale bates	13%	21%
Groei in totale laste	9%	22%
Groei in vaste bates	12%	32%
Skuld/Reϑle Totale bates	19%	137%
Skuld/Vaste bates	19%	113%

Bron: Computus Bestuursburo

Vergelyking

Volgens die tabel boer die groep met min skuld gemiddeld op 2 121 ha en het hulle 437 grootvee-eenhede en diϑ met die meer skuld boer op 5 822 ha en het 693 grootvee-eenhede. Die eerste groep se hektare het teen ϑn saamgestelde koers van 2% per jaar gegroei terwyl die tweede groep teen ϑn saamgestelde koers van 4% per jaar uitgebrei het. Die groep met die meer skuld boer dus groter en het baie vinniger as die eerste groep uitgebrei.

Die EBITDA (*Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation and Amortization*) van die groep met die min skuld beloop gemiddeld R645/ha teenoor die R589/ha van die groep met die meer skuld. EBITDA word algemeen deur die banke gebruik om ñ boerdery se terugbetaalvermoë meet te bepaal omdat dit operasionele inkomste vóór die invloed van finansiering en rekeningkundige beleid toon. Dit is dan ook hierdie bedrag wat beskikbaar is om die kapitaal én rente van skuld mee af te betaal.

Die rentabiliteit (EBITDA/Totale bates) van die groep met min skuld beloop gemiddeld 9% teenoor die 3% van die groep met meer skuld. Eersgenoemde betaal gemiddeld ook net R97/ha, oftewel 15% van EBITDA, aan rente per jaar teenoor die R465/ha, oftewel 79% van EBITDA, van die groep met meer skuld. Die EBITDA van eersgenoemde groei ook teen ñ saamgestelde koers van 10% per jaar wat ooreenstem met die reële saamgestelde groei in Netto waarde van 10% terwyl die nominale groei in Netto waarde 14% was. Laasgenoemde sluit grond se appreciasie in. Daarteenoor het die EBITDA van die groep met meer skuld negatief teen ñ saamgestelde koers van 160% gegroei. Die reële saamgestelde groei in Netto waarde was dan ook negatief teen 107% terwyl die nominale saamgestelde groei in Netto waarde 21% was. Die groep met min skuld se rentebetelings het saamgestel teen 7% per jaar gegroei terwyl die groep met meer skuld se rentebetelings saamgestel teen 17% per jaar toeneem het.

Die groep met meer skuld se totale bates het saamgestel met 21% per jaar gegroei terwyl vaste bates met 32% toeneem het. Daarmee saam het totale laste saamgestel met 22% per jaar gegroei. Dit het tot gevolg dat skuld in verhouding tot reële totale bates 137% beloop en skuld in verhouding tot nominale vaste bates 113% beloop. In die geval van die groep met min skuld het die totale bates saamgestel met 13% per jaar gegroei terwyl totale laste met 9% en vaste bates met 12% gegroei het. Dit bring mee dat hulle skuld van hierdie groep tans 19% van reële totale bates en ook 19% van nominale vaste bates beloop.

Met inagneming van al bogenoemde aanwysers beteken dit dus dat dié boere wat op hulle operasionele inkomste staatmaak om hulle boerderye mee te finansier by verre meer effektief daarin is om welvaart vir hulleself te skep terwyl dié wat meer van skuld gebruik maak se boerderye operasioneel minder effektief is. Laasgenoemde moet ook ñ baie groter deel van hulle operasionele inkomste aan finansierders afstaan as dit waarop hulleself aanspraak kan maak. Die uiteinde is dat hulle al groter moet boer en al meer op die kapitaalgroei van hulle vaste bates moet steun om hulle solvabiliteit in stand te kan hou. Dit bekelmtoon maar net Einstein se teorie dat dié wat saamgestelde rente verstaan dit verdien terwyl dié wat dit nie verstaan nie, dit betaal.

Stadig, bestendig en volhoubaar

Die deurslaggewende resep vir die skepping van welvaart is dus tyd. Hoe langer die aanvanklike belegging toegelaat word om teen ñ saamgestelde koers te groei, hoe meer dramaties gaan die eksponensiële skepping van welvaart wees. Dié boer wat dus met sy eie kapitaal teen ñ stadige, bestendige, volhoubare pas uitbrei, se kans is dus beter om

fundamentele welvaart te skep teenoor een wat groot ingrypende uitbreidings met geleende kapitaal aangaan. Die agtste wonder waarna Einstein verwys het lê dus in die kummulatiewe beloning van 'n reeks klein maar effektiewe suksesse. Hierdie klein suksesse is op die oog af bykans onsigbaar maar die saamgestelde effek daarvan oor 'n tydsverloop is indrukwekkend. Die resultaat daarvan mag dalk na towerkuns lyk maar dit is in wese gebaseer op 'n praktiese, logiese en wiskundig voorspelbare proses en nie op die vaardigheid om hope skuld te kan bestuur nie.

Bethlehem
Februarie 2019

BRONNE:

Tully, S. *5 Things You Need to Know About Donald Trump's Debt*. Fortune. 24 Augustus 2016.

Thomas, Z. *How did Donald Trump make his fortune?* BBC Business. 13 April 2016

Garnett, A. *Farmers are in debt, and more debt won't help*. 5 Februarie 2014.

Tasmanian Institute of Agriculture. *Increasing productivity: Achieving economies of scale in vegetable production*.

Ellinger, P, Featherstone, A & Boehlje, M. *Leverage of U.S. Farmers: A Deeper Perspective*. 2016

Chen, J. *Compounding*. 23 Maart 2018

News24. *Compound interest – What's the big deal?* 20 Junie 2018.

KASSIE:

MALVALEKKERS AS BELONING

In die sestigerjare het 'n professor van Stanford in Amerika 'n eksperiment met honderde kleuters van tussen vier en vyf jaar gedoen. Hy het 'n malvalekker voor elkeen van hierdie kinders geplaas was maar voor hulle dit kon eet, het hy eers 'n transaksie met hulle beklank. Hy het telkens aan elkeen verduidelik dat hy die vertrek gaan verlaat en as hy terugkom en die malvalekker is nie geëet nie sal hy die kind met nog 'n malvalekker beloon. As die malvalekker egter wel geëet is, kry die kind nie 'n tweede een nie. Die kind se keuse was dus eenvoudig: hy kon onmiddelik eenmalig bederf word of hy kon twee keer bederf word as hy bereid was om te wag.

Die reaksie uiteenlopend. In sommige gevalle het die malvalekker verdwyn skaars nadat die professor die deur toegeklap het. Ander kinders het weer hard probeer om hulle self van die malvalekker te weerhou maar dan tog na 'n paar minute aan die versoeking toegegee en die malvalekker verorber. Dan was daar tog 'n klein groepie wat met uiterste selfbeheersing kon wag totdat die professor terugkeer om sodoende met 'n tweede malvalekker beloon te word.

Die resultate van die eksperiment was niks onverwags op daardie stadium nie maar die professor het kontak met hierdie kinders gehou en hulle vordering deur die lewe gemonitor en hierin het sy uiteindelijke verbasing gelê. Dié kinders wat bereid was om vir die tweede malvalekker te wag het oor die algemeen 'n beter lewensuitkoms as die res gehad soos gemeet aan hulle skolastiese geneigtheid, bereiking van kwalifikasies, liggaamsmassaindeks, en ander lewensmaatstawwe. In kort het hulle geduld daartoe gelei dat hulle meer welvaart en sukses as die ander kinders bereik het.

Hoewel die malvalekkertoets gebreke het, is die les daaruit tog dat onmiddelike beloning gou tot 'n einde kom terwyl uitgestelde belonings groter is en tot die skepping van welvaart kan lei.